

Turar Riskulow

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Turar Riskulow TURAR RISKULOV

Türk çocuklarına, Türk tarihinin kahramanlarını anlatmak amacıyla, 2002 senesinden itibaren Orkun Dergi'sinde başladığımız "Türk Tarihinin Kahramanları" adlı yazı dizimizin

bir kısmını Türkiye toprakları dışında yaşayan Türklerden seçtiğimiz örnek ve sembol kişiler oluşturmaktaydı. Bunlardan bazıları: Turar Rıskulov, Sultan Galiyev, İsmail Gaspıralı, Magcan Cumabay, Abdulhamid Muhammed Çolpan, Mehmed Emin Resulzade, Mesut Sabri Baykuzu, Hüseyinzade Ali Bey, Necdet Koçak, Sadık Ahmet, Elçi Beg, Rauf Denktaş vs.dir. Buna bağlı olarak imkânlarımız ölçüsünde bu önemli şahsiyetleri, Türkçülük mücadelelerini anlatmaya gayret ettik.

Turar Rıskulov ile Sultan Galiyev hakkında yazmaya başlamadan evvel kendi kendimize biraz düşündük. Acaba onları Türk tarihinde nereye koymalıydık? Hiç üzerlerinde durmayıp, tarihimizin sıradan bir ferdi gibi mi davranmalıydık, yoksa onlara da diğer kahraman Türk büyüklerinin yanında bir yer mi vermeliydik?

İşin doğrusu bu durum bizi oldukça meşgul etti. Çünkü bu milli komünistleri iki açıdan değerlendirmek lazım. Birincisi yaptıklarının sonucunda Türk milleti nokta-i nazarından ne kazandığımız; ikincisi ise, ne yitirdiğimiz meselesidir.

Belki, Komünist ihtilal sırasında ön saflarda çarpışan Türk Bolşevikler bulunmasaydı, komünizm başarılı olur muydu, sorusu da sorulmalıdır. Bize göre; komünistler başarı sağlayamazlardı. Bilindiği üzere eski Rusya'nın en kalabalık iki halkından birisi Ruslar, diğeri de Türklerdir. Bu iki topluluk çoğunluğu meydana getirdikleri halde, Ruslar hem Çarlık döneminde, hem de Sovyet hâkimiyeti çağında birinci sınıf halk ve millet statüsünde bulunurlarken; Türkler, eski Sovyetlerin en küçük halklarından olan Eston, Leton, Ermeni, Gürcü vs. gibi topluluklar kadar haklara sahip olamamışlar, değil ikinci sınıf vatandaş, 3. sınıf yerine bile konmamıştır. Bu husus bir kenara, komünist ihtilal esnasında Rus Bolşeviklerin yanında yer alan Türklerin büyük bir kısmı sayesinde komünizm egemen oldu. Türklersiz de muhtemelen komünizm gerçekleşecekti, ama bu kadar kolay kendini ispat edemeyebilirdi. Bu bakış açısından meseleyi değerlendirdiğimizde ve komünist rejimin sonraki yıllarında Türk ve dünya insanlarına yaptıklarına baktığımızda, Türk komünistler suçludur. Fakat bu yaklaşım günümüz şartlarına göredir. Bu yüzden her olay içinde bulunduğu ortama ve zamana göre incelenmelidir. Tabiki biz tarihçi, bilim adamı ve her şeyden öte bir Türk milliyetçisi olarak meselenin başka boyutlarını da ele almak durumundayız. Peki, Türklerin bir

bölümü Bolşeviklerin tarafında, yarısı da Basmacıların safına geçmeyip de, birlikte bağımsız Türkistan için Kızıl Ruslara karşı savaşsalar, ne olurdu? Bunun için de yine kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Çünkü sabitleşmiş bir sonuç yoktur. Bu nedenle, sadece tahminlerde bulunabiliriz. Dolayısıyla, Türkler belki bağımsız Türk Turan Cumhuriyetini kurarlardı; belki de başarısız olup, yine Rus idaresi altında kalırlardı. Böyle olunca, bu konu hakkında kimse kesin bir hüküm yürütemez. Yani her halûkârda başarı yakalanabilir veya yakalanamazdı. Öyleyse bu insanları hemen günahkâr ilan edip, Türk tarihinden dışlamak da, herhalde insafsızlık olsa gerek. Gerçekten yaşananlara ve olayların sonuçlarına baktığımızda kendilerini ve her şey bir yana büyük Türk milletini batağa sürükleyerek, perişanlıklarına sebep olmuşlardır. Ama yapmak istedikleriyle, fikirlerini göz önüne getirince bu insanların samimi ve dürüst adamlar olduklarını anlıyoruz. Belki yanlış hareket ettiler, hatalıydılar, ileriye göremediler; ancak birer kahraman gibi yaşadılar ve kahramanlar gibi öldüler. Onlar Türk toplumunun kurtuluşunun komünizmden geçtiğini sanıyorlardı, ama yanıldılar.

Böyle bir açıklamadan sonra, Türkistan Türklerinin hayatında önemli bir yeri olan ve diğerleri gibi onun da ömrü elim bir şekilde neticelenen Türk aydınlarından birisinin de, Turar Riskulov olduğunu söyleyebiliriz. Aslen bir Kazak Türkü olan Riskulov, 1894'te doğmuştur. Yine onun hayatından kesitler vermeye başlamadan evvel, bir-iki şey üzerinde daha durmak istiyoruz. 2005 yılı içerisinde, değerli araştırmacı ve Türk milliyetçisi Hüseyin Adıgüzel tarafından, Riskulov'u anlatan bir kitap yayımlandı. Biz de bu kitabı okuduk ve oldukça faydalandık. Kendisine yaptığı bu hizmetten dolayı teşekkür ediyoruz. Kitabın sunuş ve önsöz kısmında birtakım değerlendirmelerde bulunulmuştur ki, bizim bunlara katılmamız mümkün olamaz. Burada, solcuların Turar Riskulov ve Sultan Galiyev gibi şahısları tanımadıkları söylenirken, sağcılarının da, Türk tarihinin altın sayfalarından biri olan (bizce altın sayfa değil, ibret dolu acı bir tablodur) bu dönemi neden gündeme getirmeyip, üzerini örttükleri vurgulanıyor. Ayrıca bir solcu milliyetçilik ve sağcı milliyetçilikten de bahsedilmektedir.

Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, Türkçüler Galiyev, Riskulov, Çolpan, Cumabay vs. Türk dünyasına hizmeti geçen

herkesi bilmektedirler. Ama Galiyev ve Riskulov gibi Türkçü komünistlerin, Türkistan'da Türk milletinin içine düştüğü kötü vaziyetin müsebbibi olduklarına inandıklarından dolayı, onlara kırıgındırlar. Türkiye'deki Galiyevcilik ve daha az bilinen Riskulovculuk hareketleri hep Türk milliyetçilerinin fikir ortamlarında konuşulmuş ve Türkiye geneline yayılmıştır. Muhtemelen Türkiye'deki eski komünistler de onlardan haberdardılar, ama bunların totemi olan Lenin ve Stalin'e karşı gelmeleri yüzünden onları ağızlarına almadılar. Çünkü Türkiye'deki komünistler kendilerinin Kâbe'si olarak Rusya'yı, Çin'i ve bunların liderleriyle, fikir babaları olan Marks, Lenin, Engels, Stalin, Mao gibi insanlığın yüz karalarına tapıyorlarken; Türkçüler tek kurtuluşun Türk milliyetçiliği fikri etrafında bütünleşen, Türk birliğinde olduğunu söylediler ve halâ da tek gerçek çıkar yol olarak, buna işaret ediyorlar. Çünkü yaşadığımız çağda ne ABD, ne AB ve ne de başka yabancı bir hareket içerisinde Türklere yaşama imkânının görülmediğine hepimiz şahitiz. Buna binaen Türkçüler yabancıların peşinde koşmayıp, Türkçülüğün teorisyenleri olan Ziya Gökalp, Mustafa Kemal Atatürk ve Nihal Atsız'ın belirlediği ilkeler ve hedefler etrafında kenetlenmenin gerekliliğini vurgulamışlardır. Dün söylediklerinden bugün vazgeçmediler. Türklüğün milli menfaatleri doğrultusunda tavır sergilemek onların ilkesidir. Türkçüler geçmişte ne ise bugün de odur. Ve onların Türklüğün yükselişi için ortaya koydukları çözümler, halâ geçerlidir. Bu yüzden bizim solcularımız kendi eksikliklerini ört-bas ederken, birkez daha Türkçülere sataşmayı bir iş sanmaktadırlar. İkinci bir husus, milliyetçiliğin sağcılığının veya solculuğunun olmamasıdır. Ya mensubu olduğun milletin milliyetçisisindir ya da değildir. Milliyetçiliğin dışındaki fikirler ve ideolojiler kendi adlarıyla anılırlar. Böyle de olması lazımdır.

Zaman zaman bizdeki bazı solcular yükseltilmek amacıyla Riskulov ve Galiyev gibi kişilerle eş tutuluyorlar. Ne Sultan Galiyev, ne Riskulov, ne de Stalin terörüne kurban giden diğer Türk komünistler asla başları sıkışınca başka bir ülkeye kaçmadılar veya gemiyi terk etmeye çalışmadılar. Değişik bir ırktan ve yabancı bir insan adına övgüler yapmadılar. Çok zor şartlarda mücadeleye girdikleri halde, ne Galiyev ve ne de Riskulov mesela Stalin'i ilah gibi görmediler. Yeri geldiğinde hep eleştirdiler. Fakat Türkiye'deki bazı komünistlerce Lenin,

Stalin, Mao gibileri neredeyse peygamber sayıldılar. Onların hataları, yanlışları hiçbir vakit solcularca söylenmedi, tenkit edilmedi. Türkiye’den çıkan (Türklerin değil) Nazım Hikmet, Sabahattin Ali vs. gibi komünistler, Türk milletinin değerlerini, kültürünü bayağı, geri kalmış, aşağı sayıp bunları alaya alırken; hem Riskulov, hem de Galiyev olsun asla kendi benliklerine sövmediler. Sözün kısası bizdeki solcular Riskulov ve Galiyev’i yeni tanımaya başladılar. Ama onlar yukarıda belirttiğimiz üzere Çolpan’ı da, Cumabay’ı da, Münevver Karı’yı da, Enver Paşa’yı da, Kemal Bey’i de, Atsız’ı da ve hatta en büyük sermayeleri olarak hiç dillerinden düşürmedikleri Atatürk’ü bile bilmezler. Bu muhteşem insanlar, Türk milletinin hiç kimseye muhtaç olmadan gurur ve ihtişamla yaşaması için ne yapılması gerektiğini gösterirlerken, Türkiye’deki solcular Rusya’dan, Çin’den vs.den medet umdular. Şimdi kalkıp, kimse günah çıkarırken Türk milliyetçilerine suç atmasın.

Rusya’da I. ve II. Bolşevik ihtilalleri sırasında daha önceden de söylediğimiz gibi, Türkler iki kısma ayrılmışlardı. Bir bölümü Rusya ile beraber hareket edip, komünizm yoluyla esenliğe çıkmayı hedeflerken, bir kısmı da tamamen kendi başlarına Türkistan’ın istiklalini kazanması için çalışıyorlardı. İşte Riskulov birinci grup içerisinde yer aldı. Komünizmin ilkeleri ve Lenin’in vaatleri diğer komünistler gibi ona da cazip gelmiş, komünizm gerçekleşince Rusya halklarının kendi geleceklerini kendileri belirleyecek aldatmacasına kanmış ve komünizmin yerleşmesiyle, başarıya ulaşması yolunda elinden gelen gayreti göstermişti.

Çocukluğundan itibaren çok zor şartlar içerisinde büyüyen, anne ve babasından yoksun bir gençlik hayatı geçiren Riskulov, yüzlerce yıl Rusların egemenliği altında kalan halkının perişanlığını görmüş ve bir kurtuluş çaresi olarak komünizmi seçmişti. Aslında ihtilalin öncüleri tarafından ortaya atılan vaatler pek çok Türk’ün bilmeden komünizme meyletmesinin sebebiydi. Bir yandan Rusların baskısı, öbür taraftan zenginlerin sıradan Türkleri ezmesi, Türkistan genelinde insanları bıktırdığından, onlar Bolşevizme bir ümit olarak bakıyorlardı. Buna karşılık birtakım Türkçüler daha işin başlangıcında Türkistan ve İdil-Ural’ı çok karanlık günlerin beklediğini farkındaydılar ve komünizme cephe aldılar. Fakat onların da eksik yönleri, belli bir programlarının olmayışı,

birlik ve beraberlikten yoksunlukları, bölge ve kabile toplulukları halindeki bir hareket içinde bulunmalarıydı. Türk coğrafyasında Kazak, Kırgız, Türkmen, Özbek vs. Türk boyları arasında bir tesanüt sağlanmadığı gibi, ileriye gören liderleri de yok denecek kadar azdı. Meydana çıkanlar da, kendi kabileleri ve toprakları dışında olup-bitene bigane kalıyorlardı ki, zaten iç savaşı kaybetmelerinin ana nedenlerinden birisi de buydu. İdil-Ural ve Kafkas cephesinde de değişen bir şeye rastlanmıyordu. Bölgesel faaliyetlerin hiçbirinin büyük Rusya karşısında başarı kazanmasının mümkün olamayacağını kavrayamadılar.

Rıskulov ve Galiyev gibi komünist grubun önderliğini yapanlar, komünizm geldiğinde her şeyin değişeceğini sanıyorlardı. Ama Komünist Rusya getirdiği sistemle, Çarlık Rusyası dönemindekinden daha kötü bir şekilde insanlara zulmetti. Onların malları mülkleri ellerinden alındı. Zorla kolhozlaştırma programları dâhilinde başka yerlere sürüldüler. Hak, adalet, insanca yaşama rüyaları gören bu kişiler bir baktılar ki, pencereleri olmayan bir hapishanenin içine düşmüşlerdi.

İşte durum bu hale gelince diğer Türk komünistler gibi Rıskulov da uyandı. Bir şeylerin yanlış gittiğinin, verilen sözlerin tutulmadığının, insanların daha çok köleleştirildiğinin ve sömürüldüğünün farkına varınca, başta kendi yurtlarındaki komünist partiler içerisinde, sonra da merkez bünyesinde mücadeleye giriştiler. Özellikle Rıskulov, teşekkül eden Müslümanlar Bürosu vasıtasıyla Türkler ile Müslümanların (ki eski Sovyet-Rusya'da Müslümanlıktan maksat daha çok Türklük'tür) ekonomik ve kültürel hayatlarında iyileştirme yolunu denediler. 12-18 Ocak 1920'de Taşkent'te bir araya gelen Türkistan Komünist Partisi 5. Konferansında, Müslüman Bürosu başkanı Turar Rıskulov Türkistan Komünist Partisinin adının Türk Komünist Partisi şeklinde değiştirilmesini, yabancı askerlerin Türkistan'ı hemen terk etmelerini, bir Türk ordusunun kurulmasını, dış ilişkiler ve mali alanda da serbestliğin sağlanmasını gündeme getirmişti, ama onun bu gayretleri Rusya Komünist Partisince burjuva milliyetçiliği, Turancılık vs. gibi görülmeye başlandı.

Hakikatte Turar Rıskulov ve Sultan Galiyev, Sovyet-Rusya'ya pek çok bölge ve alanda hizmet etmiş, tecrübeli birer komünistti. Sovyet-Rusya'nın çeşitli yerlerinde sistemin

başarı kazanması ve şartların ıslahı için bütün güçlerini harcamışlar; buna bağlı olarak özellikle Türk coğrafyalarında Galiyev ve Rıskulov'un bu çalışmalarına bakılarak, kendilerine karşı sevgi ve saygı da artmıştı. Çünkü onlar da anlamışlardı ki, Sovyet-Rusya Türkler için bir şey yapmayacaktı. Türk toprakları Rusya açısından sadece bir ham madde deposu ve fabrikalarda çalışacak iş gücü olarak görülüyordu. İnsanlar yine aç ve perişan bir haldeydiler. Komünist idareciler bütün yatırımları ve fikir hareketlerini batıdaki işçi sınıfının durumuna göre planladıklarından, doğuya gerekli önem verilmiyordu. Hem Galiyev, hem de Rıskulov Sovyet-Rusya'nın doğusu ile batısındaki şartların birbirine uymadığını, en azından tarihi süreçlerinin benzemediğini, buna bağlı olarak da doğuya daha fazla eğilinmesi lazım geldiğini ileri sürdüler. Bu istekleri ve önerileri Moskova tarafından müspet karşılanmayınca, açıktan açığa İdil-Ural ve Türkistan'ın içinde bulunacağı Türk-Turan Cumhuriyetinin kurulması yoluna gittiler. Bu düşüncelerini de hiç gizlemediler. Özellikle Stalin'li yıllarda Galiyev ve Rıskulov'un bu çıkışları rahatsızlık uyandırmış, kendisi bir Gürcü olmasına rağmen bir Rus'tan daha şovenist tavır takınan Stalin, onları ortadan kaldırmak amacıyla düğmeye basmıştır.

Rıskulov'a isnat edilen suçlar arasında başta Turancılık olmak üzere, Türkiye devlet başkanı Mustafa Kemal Atatürk ile ilişkisinin bulunduğu ve Türkiye'nin ajanı olduğu gibi ipe-sapa gelmez iddialar vardı. Hâlbuki ne Rıskulov, ne de Sultan Galiyev hayatlarında Türkiye'yi görmedikleri gibi, Mustafa Kemal ile doğrudan temasa geçmemişlerdi. Onlar bütün ezilen Doğululara benzer bir şekilde Türkiye'nin istiklal mücadelesini ve Mustafa Kemal'i örnek alıyorlardı.

Nihayet 1937'de ansızın tutuklanan Turar Rıskulov, kısa bir mahkemenin ardından idama mahkûm edilerek, 10 Şubat 1938'de kurşuna dizildi.

Prof. Dr. Saadettin Yağmur GÖMEÇ.

"Türk Tarihinin Kahramanları: 47- Turar Rıskulov", Orkun, Sayı 110, İstanbul 2007. Taryhy şahslar